

Sygn. akt III UK 20/17

POSTANOWIENIE

Dnia 4 października 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie z odwołania Z.S.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.
o prawo do emerytury,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 4 października 2017 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 29 września 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 29 września 2016 r. oddalił apelację wnioskodawcy Z.S. od wyroku Sądu Okręgowego w L. z dnia 22 lutego 2016 r. oddalającego odwołanie wnioskodawcy od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. z dnia 18 września 2015 r. odmawiającej Z.S. prawa do emerytury na podstawie ustawy z 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2015 r., poz. 748). W uzasadnieniu zaskarżonej decyzji podniesiono, że wnioskodawca na wymagany ogólny 30-letni okres ubezpieczenia udowodnił jedynie 27 lat 8 miesięcy i 8 dni a ponadto pozostaje w zatrudnieniu.

Sąd pierwszej instancji ustalił m.in., że Z.S. złożył w dniu 30 lipca 2015 r. wniosek o przyznanie emerytury nauczycielskiej. Wnioskodawca udokumentował 26 lat miesiąc i 5 dni okresów składkowych, 1 miesiąc i 3 dni okresów nieskładkowych, 1 rok i 6 miesięcy pracy w gospodarstwie rolnym, tj. łącznie 27 lat,

8 miesięcy i 8 dni, w tym 20 letni okres pracy nauczycielskiej oraz nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego. Odwołujący nie rozwiązał stosunku pracy na swój wniosek, jest zatrudniony w Szkole Podstawowej w B., obecnie przebywa na urlopie zdrowotnym. Nie złożył również zaświadczenia z KRUS potwierdzającego, że zostały opłacone za niego jako członka rodziny składki na ubezpieczenie społeczne rolników po 1 stycznia 1983 r.

Sąd pierwszej instancji zważył, że zgodnie z art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela nauczyciele mający trzydziestoletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze, zaś nauczyciele szkół, placówek, zakładów specjalnych oraz zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich - dwudziestopięcioletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze w szkolnictwie specjalnym, mogą - po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy - przejść na emeryturę. W myśl natomiast ust. 2a nauczyciele urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r. zachowują prawo do przejścia na emeryturę bez względu na wiek, jeżeli: 1) spełnili warunki do uzyskania emerytury, określone w ust. 1, w ciągu dziesięciu lat od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z wyjątkiem warunku rozwiązania stosunku pracy, oraz 2) nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa.

Sąd podkreślił, że ustalenie prawa do emerytury nauczycielskiej wymaga łącznego spełnienia wszystkich warunków wynikających z art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela. Sąd ustalił, że wnioskodawca nie rozwiązał stosunku pracy, a zatem nie przysługuje mu prawo do emerytury nauczycielskiej ponieważ jest ono uwarunkowane zakończeniem nauczycielskiego stosunku pracy, który stanowi tytuł nabycia nauczycielskich uprawnień emerytalnych przewidzianych w art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela. Już tylko z tego powodu Sąd nie był obowiązany prowadzić dalszego postępowania celem ustalenia czy odwołujący spełnia pozostałe przesłanki do nabycia świadczenia. W sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych nie jest możliwe wydanie wyroku ustalającego spełnienie przez ubezpieczonego

niektórych warunków wymaganych do nabycia prawa do świadczenia lub wyroku przyznającego to świadczenie pod warunkiem spełnienia pozostałych warunków w przyszłości.

Dodatkowo Sąd wskazał, że wnioskodawca wbrew jego stanowisku wyrażonemu w odwołaniu nie spełnia również warunku posiadania wymaganego 30-letniego stażu pracy. W świetle bowiem uregulowania art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS zaliczeniu jako okresy składkowe, podlegają okresy pracy w gospodarstwie rolnym rodziców przed 1 stycznia 1983 r., bowiem w tym okresie nie funkcjonowało obowiązkowe ubezpieczenie społeczne domowników rolników. Po dniu 1 stycznia 1983 r. zaliczeniu podlegają tylko okresy za które zostały opłacone składki w KRUS.

Sąd Apelacyjny w pełni podzielił i uznał za własne ustalenia Sądu pierwszej instancji i wyprowadzone na ich podstawie wnioski. Sprawia to, że nie zachodzi potrzeba powtarzania szczegółowych ustaleń faktycznych oraz dokonanej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku interpretacji przepisów prawa mających zastosowanie w niniejszej sprawie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, ustalenie prawa do emerytury nauczycielskiej wymaga łącznego spełnienia wszystkich warunków wynikających z art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela. Wnioskodawca nie rozwiązał stosunku pracy, a zatem nie przysługuje mu prawo do emerytury nauczycielskiej. Istota decyzji organu rentowego polega na rozstrzygnięciu o prawie do konkretnego świadczenia, a nie o poszczególnych elementach składających się na to prawo, czy też przesłankach warunkujących jego nabycie. Sąd, o ile nawet stwierdziłby spełnienie przez ubezpieczonego jednego bądź więcej warunków powstania prawa do świadczenia nie może ustalać tego w sentencji wyroku, przy jednoczesnym oddaleniu odwołania ubezpieczonego od niekorzystnej dla niego decyzji (por. m. in. wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2000 r. (II UKN 147/00, OSNAPiUS 2002 nr 16, poz. 389).

Wnioskodawca zaskarżył powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie w całości skargą kasacyjną, którą oparł na następujących podstawach: 1) naruszenia prawa materialnego przez jego błędną wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) tj. art. 88 ust. 2a w zw. z art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 26

stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 191 z późn. zm.) w zw. z art. 32 ust. 1 oraz art. 67 ust. 1 Konstytucji RP poprzez jego błędne zastosowanie polegające na przyjęciu, że w zakresie uzyskania przez nauczycieli prawa do emerytury, określonego wskazanym wyżej przepisem ustawy Karta Nauczyciela, niezbędne jest rozwiązanie stosunku pracy, 2) naruszeniu przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) tj., art. 232 zd. drugie k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i niewezwanie Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w L. do doręczenia akt ubezpieczonego ewentualnie przedstawienia informacji dotyczących opłacania za ubezpieczonego składek na obowiązkowe ubezpieczenie społeczne domowników rolników od dnia 1 stycznia 1983 r., pomimo, iż ubezpieczony w odwołaniu podnosił, iż napotkał w tym zakresie trudności, wynikające rzekomo z długości obowiązkowego okresu przechowywania dokumentów przez KRUS oraz braku danych na ten temat w Urzędzie Gminy K..

Wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazując na następujące okoliczności uzasadniających rozpatrzenie skargi:

1. w sprawie występuje istotne, wymagające wyjaśnienia zagadnienie prawne dotyczące zgodności z Konstytucją ustanowionej normą art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 191 z późn. zm.) obowiązku rozwiązania stosunku pracy celem uzyskania prawa do tzw. „emerytury nauczycielskiej” w sytuacji, gdy zgodnie ze znowelizowanym z dniem 1 stycznia 2013 r. art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 887 z późn. zm.), do uzyskania prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym rozwiązanie umowy o pracę nie jest konieczne.

2. skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, co wynika z faktu zaniechania przez Sądy obu instancji dopuszczenia dowodu niewskazanego przez stronę, tj. zobowiązania organu rentowego Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego do doręczenia będących w jego posiadaniu akt ubezpieczonego ewentualnie przedstawienia informacji dotyczących opłacania za ubezpieczonego składek na obowiązkowe ubezpieczenie społeczne domowników rolników od dnia 1 stycznia 1983 r., która to okoliczność była niezwykle istotna dla prawidłowej oceny

wniosku ubezpieczonego o przyznanie prawa do emerytury, Sąd zaś, mimo iż ubezpieczony nie był reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika i w odwołaniu zgłaszał problemy z uzyskaniem tej informacji, nie podjął czynności nakierowanych na wyjaśnienie tych okoliczności.

Wskazując na powyższe wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w (...) i zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kosztów postępowania przed Sądem Najwyższym w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wnioskodawca wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadnił oczywistą jej zasadnością (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). Dla uznania, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona nie jest zatem wystarczające twierdzenie skarżącego, że tak jest, ani zarzucenie naruszenia przepisów postępowania i prawa materialnego w taki sam sposób, jak wykazano w podstawie skargi. Z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wynika bowiem konieczność nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, że przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się "oczywistość" zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem

wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, czyli że jej zarzuty są zasadne "na pierwszy rzut oka" (*prima facie*) i w sposób oczywisty prowadzą do uznania zaskarżonego wyroku za błędny i jego wzruszenia (por. między innymi postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, niepublikowane i orzeczenia tam powołane). Innymi słowy, w celu spełnienia przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. należy wykazać "oczywistość skargi kasacyjnej" przez odwołanie się do argumentacji, która *prima facie* wskazuje, że zaskarżone orzeczenie wydane zostało z oczywistym naruszeniem prawa (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2007 r., II CSK 184/07; z 2 sierpnia 2007 r., III UK 45/07; z 10 lipca 2007 r., II UK 45/07, niepublikowane; z 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109), a takich argumentów nie można doszukać się we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie do rozpoznania.

Przesłanka ujęta w tym przepisie stanowi jedynie pozorne odstępstwo od modelu publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Ma ona ma swoją normatywną treść, nie chodzi bowiem o sprawy, w których rozstrzygnięcie zostało oparte na błędnej subsumcji czy wadliwej wykładni prawa, ale o sprawy, w których zapadłe orzeczenie może być kwalifikowane jako bezprawne. Ocena ta ma być przy tym dokonana bez wnikliwej analizy, taka wadliwość orzeczenia musi być bowiem widoczna od razu, dla każdego przeciętnego prawnika. Potrzeba wyeliminowania z obrotu orzeczeń naruszających elementarne reguły porządku prawnego jest niewątpliwa.

Ujęta w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej ma miejsce wtedy, gdy zasadność podniesionych w niej zarzutów wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji w skardze kasacyjnej, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym. W skardze nie zostały jednak przytoczone wystarczające argumenty

świadczące o takim kwalifikowanym naruszeniu prawa przez Sąd Apelacyjny. Podnosi się w niej jedynie, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ponieważ Sądy obu instancji nie dopuściły dowodu niewskazanego przez stronę, tj. zobowiązania organu rentowego Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego do doręczenia będących w jego posiadaniu akt ubezpieczonego ewentualnie przedstawienia informacji dotyczących opłacania za ubezpieczonego składek na obowiązkowe ubezpieczenie społeczne domowników rolników od dnia 1 stycznia 1983 r., która to okoliczność była niezwykle istotna dla prawidłowej oceny wniosku ubezpieczonego o przyznanie prawa do emerytury. Nadto, powołany w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej przepis art. 232 w zdaniu pierwszym adresowany jest nie do sądu, a do stron procesu, natomiast w zdaniu drugim zawiera on normę kompetencyjną dla sądu pierwszej instancji. Skarga kasacyjna może natomiast podważać orzeczenie sądu drugiej instancji oraz, w ograniczonym zakresie, sposób prowadzenia postępowania przed tym sądem.

Wnioskodawca wskazuje także na przesłankę występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.).

Dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. konieczne jest przedstawienie problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni. Zagadnieniem prawnym jest bowiem zagadnienie, które wiąże się z określonymi przepisami prawa materialnego lub procesowego, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie na zagadnienie prawne uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne" (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950, czy z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307).

Jednocześnie zagadnienie prawne powinno być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571). Przez istotne zagadnienie prawne należy rozumieć też problem, którego wyjaśnienie byłoby konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), i także w związku z podstawą prawną stanowiącą podstawę wydania zaskarżonego wyroku. Musi więc ono pozostawać w związku ze sprawą (por. postanowienie Sądu Najwyższego: z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 24 lutego 2005 r., III PK 6/05, LEX nr 513003).

Ponadto, istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. W konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka z 2003 r. Nr 13, poz. 5; z dnia 10 marca 2010 r., LEX nr 577467; z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578).

Wnioskodawca twierdzi, że istotnym, wymagającym wyjaśnienia jest zagadnienie prawne dotyczące zgodności z Konstytucją ustanowionego normą art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 191 z późn. zm.) obowiązku rozwiązania stosunku pracy celem uzyskania prawa do tzw. „emerytury nauczycielskiej” w sytuacji, gdy zgodnie ze znowelizowanym z dniem 1 stycznia 2013 r. art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity

tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 887 z późn. zm.), do uzyskania prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym rozwiązanie umowy o pracę nie jest konieczne.

Problem zgodności przepisu art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela z art. 32 ust. 1 i art. 67 Konstytucji nie jest istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., które może być autorytatywnie rozstrzygnięte wyrokiem Sądu Najwyższego; kompetencja w tym zakresie należy do Trybunału Konstytucyjnego.

Biorąc powyższe pod rozwagę, Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji.

as